

ANDRZEJ TWARDOWSKI
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WSPOMNIENIE O PROFESOR IRENIE OBUCHOWSKIEJ (1932–2016)

17 kwietnia 2016 roku zmarła Profesor Irena Obuchowska, znakomity naukowiec, wspaniały nauczyciel akademicki, niestrudzony społecznik, wychowawca wielu pokoleń pedagogów specjalnych. Człowiek wielkiego serca i rozumu, ogromnie zasłużony dla polskiej pedagogiki specjalnej i psychologii.

Profesor Irena Obuchowska urodziła się 21 sierpnia 1932 roku w Poznaniu. W latach 1951–1956 odbyła studia psychologiczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza zakończone uzyskaniem tytułu magistra psychologii w zakresie psychologii klinicznej. W roku 1955 podjęła pracę na oddziale nerwico chorych w Państwowym Sanatorium dla Nerwowo Chorych w Kościanie. Po ukończeniu studiów pracowała w Poradni Zdrowia Psychicznego w Poznaniu.

W roku 1964 przyjęła propozycję profesora Andrzeja Lewickiego i przeszła do Katedry Psychologii Klinicznej, wiążąc się już na stałe z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza. Z powodzeniem pokonywała kolejne etapy uniwersyteckiej kariery. W roku 1966 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii, a w roku 1975 stopień doktora habilitowanego. W 1990 roku otrzymała tytuł profesora, zaś w roku 1993 stanowisko profesora zwyczajnego.

Spuścizna naukowa Profesor Ireny Obuchowskiej jest imponująca. Opublikowała 193 prace naukowe, w tym 5 książek, 28 rozdziałów w książkach oraz 160 artykułów, z których wiele ukazało się w językach obcych – niemieckim, angielskim i holenderskim. Ponadto napisała 7 książek oraz ponad 400 felietonów o charakterze popularnonaukowym. Wygłosiła ponad 100 referatów na konferencjach naukowych w kraju i za granicą. W latach 1974–1999 była kierownikiem i realizatorem sześciu programów badawczych – centralnych, węzłowych i KBN. Była autorem bardzo licznych recenzji prac doktorskich i habilitacyjnych, recenzji w przewodach profesorskich, recenzji na zlecenie Komitetu Badań Naukowych oraz Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, a także recenzji wydawniczych.

Opracowała wiele nowatorskich koncepcji, między innymi: dynamiki zaburzeń nerwicowych u dzieci i młodzieży, syndromu lęku przed niepowodzeniem, autonomii niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, autorewalidacji, społecznej integracji osób niepełnosprawnych, wspomagania rozwoju dzieci. Liczne prace poświęciła procesowi diagnostycznemu, procesowi wyboru metod rehabilitacji, mechanizmom kształtowania się agresji oraz problematyce krzywdzenia dzieci.

W roku 1974 przeszła do Instytutu Pedagogiki i utworzyła w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza od podstaw nowy, jeden z pierwszych w Polsce, kierunek studiów – „pedagogikę specjalną”. Prowadziła go nieprzerwanie do roku 1994. W połowie lat 70. ubiegłego wieku zapoczątkowała systematyczną współpracę między Uniwersytetem im. Adam Mickiewicza a wieloma znaczącymi uczelniami zagranicznymi, przodującymi w dziedzinie pedagogiki specjalnej – w Heidelbergu, Kilonii, Moguncji, Kolonii, Halle, Berlinie i Magdeburgu. Z naukowcami z tych uczelni realizowała liczne wspólne przedsięwzięcia naukowe – badania, konferencje, seminaria i publikacje. Prowadziła wykłady i seminaria na uniwersytetach niemieckich, między innymi w Heidelbergu, Kolonii, Moguncji oraz w USA – na Uniwersytecie Stanu Georgia.

Profesor Irena Obuchowska była bardzo zaangażowana w pracę organizacyjną i dydaktyczną. W latach 1974–1994 pełniła funkcję kierownika Zakładu Psychopatologii Dziecka i Pedagogiki Specjalnej, a w latach 1994–2002 Zakładu Psychopatologii Dziecka. Przez sześć lat, od roku 1975 do 1981, była prodziekanem Wydziału Nauk Społecznych UAM. Pod jej kierunkiem 466 osób przygotowało i obroniło prace magisterskie. Wypromowała 15 doktorów psychologii oraz pedagogiki. Pięciu spośród nich jest dziś samodzielniymi pracownikami nauki, w tym jeden profesorem tytularnym.

Profesor Irena Obuchowska uczestniczyła w pracach komitetów redakcyjnych wielu czasopism naukowych, między innymi: „Szkoly Specjalnej”, „Psychiatrii i Psychologii Klinicznej Dzieci i Młodzieży”, „Psychologii Rozwojowej”, „Auxilium Sociale”, „Chowanny”, „Psychologii Klinicznej Dziecka”, „International Journal of Behavioral Development”, „Polish Journal of Social Science”. Wchodziła w skład komitetu redakcyjnego serii wydawniczej „Wspomaganie Rozwoju”. Była członkiem Komitetu Nauk Psychologicznych PAN, Międzynarodowej Akademii Rehabilitacji w Wieku Rozwojowym w Monachium, Komisji Rozwoju Fizycznego, Psychicznego i Społecznego Komitetu Rozwoju Człowieka PAN oraz Komisji Rehabilitacji i Integracji Społecznej przy Oddziale PAN w Poznaniu. W latach 1998–2002 była członkiem Nowojorskiej Akademii Nauk. Pełniła funkcję eksperta licznych organizacji społecznych.

Profesor Irena Obuchowska prowadziła bardzo intensywną działalność społeczną oraz popularyzatorską. W latach 1991–2001 przewodniczyła Radzie Fundacji Pomocy Dzieciom Nieślyszącym „Grześ”. W latach 1993–1997 była członkiem Komisji ds. Sieroctwa Społecznego przy Komitecie Społeczno-Politycznym Rady Ministrów RP, zaś w latach 1998–2001 – członkiem Zespołu ds. Patologii Społecznych wśród Dzieci i Młodzieży przy Wielkopolskim Kuratorium Oświaty. Była członkiem Zarządu Wielkopolskiej Społecznej Rady Programowej ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Otrzymała wyróżnienie honorowe im. Profesora Hugona Steinhausa za wybitne osiągnięcia w upowszechnianiu i popularyzacji nauki przyznane przez Polską Fundację Upowszechniania Nauki i Towarzystwo Popierania i Krzewienia Nauk, a także wyróżnienie Niezależnej Fundacji Popierania Kultury Polskiej POLCUL za „działalność i publicystykę wychowawczą”.

Współpracowała z licznymi organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, między innymi: Komitetem Ochrony Praw Dziecka, Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, Fundacją „Dr Clown”, Fundacją Pomocy Wzajemnej „Barka”, Fundacją Dzieci Niczyje, „Towarzystwem „Nasz Dom”, Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Autyzmem „ProFUTURO”, Stowarzyszeniem Wspomagania i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Bratek”, Stowarzyszeniem na Rzecz Dzieci z Zaburzeniami Genetycznym „GEN”, Stowarzyszeniem Pomocy Chorym z Zespołem Turnera, Ogólnopolskim Forum na Rzecz Praw Dziecka. Przez wiele lat podejmowała wspólne przedsięwzięcia z Instytutem Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu.

Za wybitne osiągnięcia w pracy naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej i społecznej Profesor Irena Obuchowska otrzymała wiele nagród i wyróżnień. Trzykrotnie była nagradzana przez Ministra Oświaty i Wychowania, dwukrotnie przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego i raz przez Ministra Zdrowia. Była wielokrotnie nagradzana przez Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. W roku 1985 Profesor Irena Obuchowska otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, w roku 1988 – Odznakę Honorową Polskiego Czerwonego Krzyża, w roku 1993 – Medal Komisji Edukacji Narodowej, a w roku 2004 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. W roku 2007 za całokształt pracy otrzymała najwyższe

odznaczenie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – *Palmae Universitatis Studiorum Posnaniensis*.

Niewątpliwie w przypadku Profesor Ireny Obuchowskiej znana łacińska maksyma *non omnis moriar* jest szczególnie prawdziwa. Profesor Irena Obuchowska jest z nami nadal – w swej ogromnej spuściźnie naukowej. Pozostaje także w nas – w sercach i pamięci swoich uczniów i współpracownikach. Także w cechach, które w nas ukształtowała, a dzięki którym staliśmy się lepszymi ludźmi.